

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ОПИТУВАННЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ 2

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ 6

1. Оцінка суспільно-політичної ситуації в регіоні	6
1.1 Оцінка напруженості політичної ситуації в регіоні	6
1.2 Потенційні джерела впливу на політику регіону	8
1.3 Зовнішньо-політична орієнтація одеситів	11
1.4 Політична ідентичність мешканців Одещини	12
1.5 Громадська думка щодо політичного статусу регіону	13
1.6 Інтерпретація мешканцями Одещини конфлікту на Донбасі та ставлення до сторін конфлікту	15
2. Актуальні проблеми Одещини	17
3. Готовність Одеської області протидіяти поширенню COVID-19	20
4. Ставлення жителів Одещини до державної мовної політики	23
5. Громадська активність та протестні настрої місцевого населення	27
6. Медіавподобання мешканців регіону	31

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Регіональне опитування було проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром політичної соціології протягом 1–13 липня 2021 р. Загалом було опитано 500 респондентів за репрезентативною вибіркою в Одеській області.

В дослідженні використовувалася триступенева стратифікована вибірка Одеської області. Згідно з планом дослідження реалізовано квотну вибірку за статтю, віком, типом поселення та районом проживання дорослого населення Одеської області (18+) на основі списків виборців даних Державного реєстру виборців.

Опитування проведене з використанням методу інтерв'ю face-to-face. Максимальна випадкова похибка опитування (без урахування дизайн-ефекту) не перевищує 4% з ймовірністю 0,95.

Дослідження проведено за підтримки Представництва «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні та Білорусі.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- На думку 41% населення Одеської області, поточну політичну ситуацію в регіоні можна охарактеризувати як спокійну. Як напружену політичну ситуацію в області визначає 26% громадян. 5% зійшлися на тому, що ситуація є благополучною. Вибуховою її сприймає теж 5% респондентів. Сприйняття політичної ситуації населенням не завжди може відображати реальність, однак чутливе до гучних медійних подій. Наразі результати громадської думки засвідчують відсутність серйозних конфронтацій між різними політичними силами в регіоні. Позитивне бачення поточного стану, як і найближчого майбутнього області, робить місцеве населення менш вразливим до нагнітання панічних настроїв та подальшої мобілізації у протестні рухи.
- На сьогодні мешканці Одеської області не бачать єдиного центру влади в їхньому регіоні. Переважна більшість (30%) вважає, що область контролює місцева влада, однак люди також активно називали й окремих політиків та бізнесменів (22%), місцеві бізнесові групи (21%) та кримінальні групи (20%) як керманців області. **Специфікою Одеської області, якщо порівнювати з іншими областями, є майже непомітна для людей присутність центральної влади в регіоні та відчутний вплив на політику криміналітету.** В Одесі частина учасників злочинних угруповань з 90-х перейшли в бізнес та реалізують свій неформальний вплив на політику задля особистого збагачення через корупцію, однак в інших районах області, особливо в Бессарабії, кримінальні групи продовжують тиснути на владу та місцеве населення, застосовуючи активні насильницькі дії.
- Геннадій Труханов залишається впливовою фігурою в обласному центрі, з яким доведеться рахуватися центральній владі. Міський голова Одеси поки що має низькі шанси вийти зі своєю партією на національний рівень. На виборах до Верховної Ради «Довіряй Ділам» в Одеській області готові підтримати лише 3%. За відсутності альтернатив Труханов буде зацікавлений попри все втримати владу в Одесі, у тому числі як гарантію його свободи на час розслідування проти нього звинувачень у незаконному заволодінні коштів у [справі](#) заводу «Краян». В той же час, Геннадій Труханов, попри загальну недовіру до політиків/активістів/бізнесменів, має найвищий рівень довіри (14%), зокрема серед громадян різних політичних поглядів. Йому однаковою мірою довіряють як прихильники європейського спрямування України (12%), так і прихильники Митного союзу (15%), що робить його місцевим лідером із найбільшою електоральною базою.
- Зовнішньо-політичні орієнтації населення є розпорошеними, без чітко визначеного домінування певної позиції. У питанні політико-економічних союзів вступ до Європейського Союзу підтримує 30% опитаних, вступ до Митного союзу – 32%, політику неприєднання поділяє 22% і ще 17% не визначилися. У питанні військових союзів більшість населення підтримує позаблоковий статус для України (32%), 25% вважає, що країна має вступити до НАТО, і стільки ж (25%), що необхідно утворити військовий союз

з Росією. 18% не змогли відповісти на запитання інтерв'юера. Водночас зовнішньо-політичні орієнтації виявилися чутливими до віку респондентів. Молодше покоління до 30 років активніше виступає за вступ до ЄС: 40% - підтримує вступ в ЄС, 25% – за неприєднання до жодної з організацій, лише 14% – підтримують ідею вступу до Митного союзу. При збереженні політичних поглядів тенденція до старіння нації призведе до домінування проросійських зовнішніх орієнтацій серед населення Одеської області вже у найближчі декілька років.

- Попри те, що у промовах місцевих політиків чи побутових розмовах подекуди згадують про «одеську мову», «одеський гумор» та інші атрибути одеської інакшості та окремішності, серед місцевого населення переважає громадянська ідентичність. 59% ідентифікує себе як громадян України. До тієї чи іншої локальної ідентичності звертається 16%, до етнічної – 2%. 15% бачать себе як громадян світу. Для відносної більшості громадян в Одеській області патріотизм – це любов до своєї країни (48%) та виховання дітей у любові та повазі до країни (37%). Мова спілкування є важливою частиною української ідентичності. Проте мова вже не виступає ознакою, що впливає на лояльність до держави: 47% російськомовних респондентів вважають, що Одещина має бути у складі унітарної України (20% не визначилися, і лише 20% - обрали автономний статус).
- Половина населення Одеської області підтримує збереження унітарної України. За федералізацію України виступає 15% респондентів. Вихід зі складу України готові підтримати 12% (7% – вихід та утворення незалежної держави, 5% – вихід та приєднання до іншої держави). Повторення сепаратистських виступів 2014 року за таких умов видається малоімовірним, оскільки матиме низький мобілізаційний потенціал. Проте більш загрозливим сценарієм може стати поступова паспортизація місцевого населення з боку Російської Федерації, особливо якщо українське законодавство це дозволить.
- Інтерпретація конфлікту на Донбасі залишається сірою зоною для одеситів. Попри те, що 24% говорять про події на Донбасі як про російську агресію проти України, 23% все ще не впевнені щодо свого розуміння сторін конфлікту. Окрім того, більша невизначеність присутня серед симпатиків Росії. Якщо серед прихильників НАТО більшість однастайна у тому, що конфлікт на Донбасі – це агресія Росії (63%), то серед прихильників військового союзу з Росією майже чверть вважає, що на Донбасі триває громадянська війна, 22% – що це внутрішній конфлікт, де Росія підтримує одну зі сторін, і ще 23% не змогли відповісти на запитання. Це відкриває простір для поширення у суспільстві інтерпретацій подій на Донбасі як військової агресії Російської Федерації, у тому числі шляхом акцентування уваги на присутності російських військ на Донбасі та їхньому контролю над збройними формуваннями так званих «ДНР» та «ЛНР».
- Найбільш актуальні проблеми регіону, на думку населення, зосереджені у соціально-економічній площині. Зокрема, це падіння рівня життя (49%), стан медицини (44%), корупція у місцевих органах влади (34%), закриття підприємств та безробіття (32%) і незадовільний стан доріг (30%). Дестабілізаційний потенціал у разі невирішення цих

проблем матиме наслідки перш за все для центральної влади країни. Зі списку найактуальніших проблем від місцевої влади очікують насамперед будівництва доріг (37%), забезпечення робочими місцями (37%) і благоустрою (35%). Ці заходи навіть у разі їх успішної реалізації не здатні розв'язати вказані проблеми у повному обсязі. В той же час, місцева влада області часто воліє спрямовувати свої сили саме на благоустрій та дороги як на найпомітнішу для виборця зміну, тоді як дії центральної влади залишаються мало поміченими та подекуди не відчутними.

- 62% мешканців області не планують вакцинуватися проти COVID-19, із них 36% не вакцинуються за жодних обставин. Така тенденція вже найближчим часом загрожує значними темпами поширення хвороби, ростом кількості смертей та стагнацією економіки регіону. Вплинути на це можливо, якщо впровадити ефективну політику популяризації вакцинації, яка зосереджувалася б на підвищенні рівня довіри до медичної системи України та доказовій ефективності вакцинації. За найкращими прогнозами, вплив на тих, хто ще сумнівається, може допомогти області вийти на показник 64% провакцинованого населення старше 18 років.
- Незважаючи на те, що 49% респондентів зазначили, що мовне питання не актуальне для їхнього регіону, 39% з ними не згодні. Серед тих, хто визначає українську мову як рідну, 39% вважає, що використання різних мов є важливим. Серед російськомовних цю тезу підтримує 44%. Ігнорування та маніпуляції з мовним питанням на Одещині ставитимуть під загрозу існування національної ідентичності та державного суверенітету країни. **Отже, будь-які різкі зміни у поточній мовній політиці можуть призвести до невдоволення носіїв української та російської мов через відчуття загрози власній ідентичності.** Сприяння поширенню однієї мови викликатиме тривогу в носіїв іншої. Попри це, масові протести, спричинені цим питанням, мало ймовірні. **Якщо говорити про поширення української мови в регіоні, лише 8% місцевого населення теоретично готові вийти на протести через політику українізації.**
- Мовна політика вкрай важлива для регіону, тому що поширення української мовної ідентичності пов'язане з проукраїнськими та проєвропейськими поглядами населення. Вступ до Європейського Союзу підтримує 49% україномовного і лише 28% російськомовного населення. За федералізацію України виступає 20% російськомовних і лише 5% україномовного населення. Для 43% україномовних одеситів конфлікт на Донбасі є російською агресією проти України, серед російськомовних із цим згодні 17%.

- Населення Одеської області пасивне до участі у житті громади, що є значною загрозою для дестабілізації регіону у майбутньому. Наразі 74% опитаних вважають, що не мають здатності впливати на ухвалення рішень у їхньому населеному пункті. Зневіра у власних силах демобілізує людей від громадянської активності, яка має політичний характер. Значно активніше люди готові волонтерити у дитячих будинках та притулках (17%) і виконувати роботи з благоустрою території (20%). Накопичення невирішених проблем у області може спровокувати значні політичні протести із застосуванням сили, які найімовірніше будуть пов'язані зі свавіллям органів влади чи погіршенням умов життя населення.

- Здебільшого мешканці Одеської області отримують інформацію з українських телеканалів (38%), українських інтернет-сайтів (26%), Ютюбу (21%) та Фейсбуку (21%). Більшість місцевої аудиторії дивиться національні телеканали (60%), тоді як на місцеві припадає 33% глядачів. Потенційними джерелами поширення проросійських поглядів в регіоні є телеканали «Наш» та «Інтер». Однак контроль за порядком денним національних ЗМІ навряд значно вплине на політичні погляди населення, оскільки чимала частка прихильників військового союзу з РФ припадає і на телеканали, які у своїх програмах підтримують наратив військового вторгнення Росії до України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Оцінка суспільно-політичної ситуації в регіоні

1.1 Оцінка напруженості політичної ситуації в регіоні

Більшість місцевого населення (41%) оцінює поточну політичну ситуацію в регіоні як спокійну. 26% вважає, що наразі політична ситуація в Одеській області напружена. Однозначних оптимістів та песимістів на Одещині порівну: 5% зазначило, що ситуація благополучна, ще 5%, що вона критична та вибухова.

Більш позитивно політичну ситуацію в регіоні оцінюють молоді люди до 30 років (53% зазначили, що ситуація є благополучною чи спокійною). Серед людей, яким за 54 роки, позитивні та негативні оцінки розділилися порівну по 40%.

Окрім вікових відмінностей, ще більш негативно політичну ситуацію в регіоні оцінюють ті, хто прогнозує у найближчому майбутньому політичні протести у своєму населеному пункті. 56% тих, хто впевнений, що протести точно будуть, вважають політичну ситуацію напруженою чи вибуховою. Серед тих, хто переконаний, що протестів точно не буде, лише 18% оцінили поточну політичну ситуацію негативно.

Впливає на оцінку поточної ситуації й політична активність та погляди респондентів. Одесити, які зазначили, що скоріше мають вплив на ухвалення рішень у своєму населеному

пункті, на 14% частіше оцінювали політичну ситуацію на Одещині як позитивну, ніж ті, хто вважає, що скоріше не впливає на ухвалення рішень.

53% респондентів, які підтримують вступ України до НАТО, оцінили поточну політичну ситуацію в області як позитивну. Серед тих, хто підтримує ідею військового союзу з Росією, позитивно оцінюють політичну ситуацію 39% (різниця 14%), негативно – 37%. Оскільки відмінність у межах статистичної похибки, то можна сказати, що серед прихильників військового союзу з Росією наявна поляризація в оцінці політичної ситуації в Одеській області. Не в останню чергу це зумовлено дискомфортом та відчуттям загрози, спричиненим періодичними військовими тренуваннями з країнами-членами НАТО, а також заходом кораблів флоту США на територію Одеської області.

Як би Ви в цілому оцінили політичну ситуацію на Одещині?

	%
Благополучна	5, 2
Спокійна	41, 3
Напружена	25, 8
Критична, вибухова	5, 4
Важко сказати	22, 2

Більшість опитаних позитивно налаштовані на майбутнє. 35% респондентів вважають, що так чи інакше у найближчі 2–3 роки ситуація в Одеській області поліпшиться. Ще 27% вважають, що все залишиться як є. Найменше (22%) люди очікують негативних змін.

Ті, хто позитивно оцінюють поточну політичну ситуацію в регіоні, схильні вбачати, що позитивні тенденції продовжаться і в майбутньому. 58% респондентів, які оцінили поточну політичну ситуацію як благополучну, вважають, що надалі ситуація поліпшиться ще більше. З тих, хто оцінив ситуацію як критичну, 56% вважають, що у майбутньому ситуація погіршуватиметься.

Як, на Вашу думку, зміниться Одеська область у найближчі 2–3 роки?

	%
Ситуація суттєво поліпшиться, область буде швидко розвиватися	5, 8
Ситуація поступово покращиться, щось в області буде розвиватися, щось ні	29, 5
Навряд чи щось зміниться, в області буде застій	27, 3
Ситуація змінюватиметься на гірше, але залишиться терпимою	14, 8
Область стрімко деградуватиме, занепад стане загальним і видимим	7, 0
Важко сказати	15, 6

1.2 Потенційні джерела впливу на політику регіону

Більшість одеситів вважають, що контроль над Одеською областю належить місцевій владі, про це повідомило 30% опитаних. Іншими потужними джерелами влади в регіоні, на думку опитаних, є окремі постаті в особі політиків та бізнесменів (22%), місцеві бізнесові групи (21%) та кримінальні групи (20%).

Трьома важливими особливостями Одеської області є низький рівень віри у свої сили та здатність центрального уряду впливати на ситуацію в області, відсутність єдиного потужного

центру впливу у свідомості громадян та високий рівень суспільного сприйняття всевладдя організованої злочинності.

Це яскраво видно, якщо порівняти з [опитуванням, проведеним у Закарпатській області у період з 24 серпня по 6 вересня 2020 р.](#) На Закарпатті 41% опитаних повідомили про те, що, на їхню думку, поточну ситуацію в області контролює центральна влада, в Одеській області центральну владу як джерело влади в регіоні вбачає лише 9% опитаних.

Абсолютна більшість (52%) закарпатців погодилися, що влада у області належить місцевій владі. В Одеській області немає такої однотайності і думки громадян розділилися між чотирма майже рівнозначними альтернативами, з невеликою перевагою на користь місцевої влади.

На Закарпатті 14% опитаних вважають, що вони можуть контролювати ситуацію у своєму регіоні, тоді як в Одеській області цю думку підтримує лише 3% респондентів.

Як і на Закарпатті, в Одеській області значна частка мешканців приписує злочинним групам контроль над загальною ситуацією. До слова, загалом по Україні у контроль кримінальних груп над регіонами проживання вірять лише 11% опитаних.

Хто, на Вашу думку, контролює ситуацію в області? (можна обрати кілька відповідей)

	Одеська область	Україна, 02.2021	Закарпатська область
	%	%	%
Українська центральна влада	9, 0	17, 1	41, 4
Місцева влада області	30, 2	51, 6	52, 0
Місцеві бізнесові групи	21, 4	25, 9	40, 2
Кримінальні групи	20, 0	10, 8	26, 1
Правоохоронні органи	4, 8	10, 3	10, 6
Громадські організації	2, 4	4, 4	6, 8
Жителі Одещини/Закарпаття	3, 0	6, 5	14, 1
Окремі особи (політики, бізнесмени тощо)	22, 0	22, 7	28, 5
Окремий олігарх	2, 6	2, 8	-
Європейський Союз	1, 8	1, 3	2, 6
Росія	0, 6	0, 3	0, 8
Румунія	0, 4	-	-
Молдова	0, 0	-	-
Насправді ніхто	2, 4	4, 3	3, 0
Важко сказати	18, 2	11, 6	8, 2

Попри те, що люди вбачають джерелом влади у регіоні місцеву владу та окремих політиків і бізнесменів, вони мають низький рівень довіри з боку населення. 60% населення області не довіряє жодному з запропонованих місцевих політиків, впливових осіб чи громадських діячів. Найбільший рівень довіри має чинний міський голова Одеси Геннадій Труханов (14%). Дещо менше люди довіряють голові Одеського осередку ОПЗЖ Миколі Скорику (9%) та політику Сергію Ківалову (8%).

Бізнесмени, які, на думку місцевих експертів, мають значний вплив на політику Одеси та області не мають довіри серед місцевого населення. Володимиру Галантернику, якого ЗМІ називали раніше «сірим кардиналом Одеси» через його вплив на міського голову Геннадія

Труханова, довіряє лише 1% населення. Такий самий рівень довіри і у Бориса Кауфмана, який став новим неофіційним спонсором кампанія Геннадія Труханова після його розриву з Володимиром Галантерником.

Поточна політика міського голови Геннадія Труханова забезпечує йому підтримку, як із боку прихильників вступу до Європейського Союзу (12% з них довіряють Труханову), так і з боку прихильників вступу до Митного союзу (15%) і «власного шляху» (16%). Це надає йому електоральні переваги порівняно з іншими політиками, які мають підтримку лише серед одного табору.

Кому з перерахованих нижче місцевих політиків, впливових осіб та громадських діячів Ви довіряєте? (можна вибрати будь-яку кількість варіантів)

	%
Володимир Галантерник, співвласник ринку «7 Кілометр»	1, 2
Олексій Гончаренко, народний депутат	3, 4
Сергій Гриневецький, голова облдержадміністрації	6, 6
Григорій Діденко, голова облради	0, 8
Борис Кауфман, одеський бізнесмен	1, 4
Сергій Ківалов, президент Національного ун-ту «Одеська юридична академія»	8, 2
Антон Кіссе, народний депутат	1, 8
Вадим Мороховський, голова Одеського осередку партії «Слуга Народу»	1, 0
Микола Скорик, голова Одеського осередку партії «Опозиційна платформа – За життя»	8, 8
Андрій Ставніцер, одеський бізнесмен	0, 8
Сергій Стерненко, активіст	2, 8
Геннадій Труханов, міський голова Одеси	14, 4
Анатолій Урбанський, народний депутат	0, 6
Віталій Устименко, активіст	1, 6
Інший	2, 0
Не довіряю жодному зі списку	59, 6

Попри це, шанси Геннадія Труханова вийти на національний рівень дуже низькі. Навіть у межах Одеської області за його партію «Довіряй Ділам», на виборах до Верховної Ради, готові проголосувати 3% опитаних. Одесити значно охочіше готові підтримувати чинні парламентські партії, за винятком партії «Голос», чий рейтинг впав нижче 5%-го бар'єру по всій країні. Найбільше виборці з Одеської області готові голосувати за «Опозиційну платформу – за життя» (17%) та «Слугу Народу» (13%). З часу минулих парламентських виборів у 2019 році змінилося співвідношення підтримки цих партій. [Раніше](#) у Одеській області за «Слугу Народу» було віддано вдвічі більше голосів, ніж за ОПЗЖ, тепер різниця між ними в межах статистичної похибки. Третьюю за популярністю серед виборців був «Опозиційний блок», однак у липні 2021 р. він набирає менше електоральної підтримки, ніж «Європейська Солідарність» та «Батьківщина».

Більшість виборців у Одеської області, які підтримують вступ до Європейського Союзу (22%), проголосували б на парламентських виборах за «Слугу Народу», тоді як прихильники Митного Союзу переважно (40%) збираються голосувати за «Опозиційну платформу – за життя».

Якби вибори до Верховної Ради відбулися наступної неділі, за яку політичну партію Ви проголосували би? (Дайте лише одну відповідь)

	%
«Батьківщина»	7, 8
«Голос»	0, 6
«Довіряй Ділам»	2, 6
«Європейська Солідарність»	6, 0
«За Майбутнє»	2, 2
«Наш край»	1, 6
«Опозиційна платформа – За життя»	17, 4
«Опозиційний блок»	0, 4
«Партія Шарія»	4, 4
«Сила і Честь»	3, 2
«Слуга Народу»	13, 2
Важко сказати	13, 4
Інша	6, 0
Не пішов би на вибори	21, 2

1.3 Зовнішньополітична орієнтація одеситів

У баченні міжнародної політики України серед мешканців Одеської області спостерігається певна поляризація. 32% виступає за вступ України до Митного союзу, 30% – за вступ до Європейського Союзу і ще 22% вважає, що Україна має йти своїм шляхом і не приєднуватися до жодної з двох організацій.

Зовнішньополітичні орієнтації одеситів пов’язані з їхнім віком. Молодше покоління до 30 років активніше виступає за вступ до ЄС: 40% - підтримує вступ в ЄС, 25% – за неприєднання до жодної з організацій, лише 14% – підтримують ідею вступу до Митного союзу. Протилежна ситуація серед респондентів, яким за 54 роки: 43% – за вступ до Митного союзу, 24% – за вступ до ЄС, найменше респондентів у цій віковій групі підтримує ідею «йти своїм шляхом» – 21%.

З переходом від вікової групи <30 до групи 30–54 на 9% скорочується кількість прихильників ЄС, після 54+ років прихильність до ЄС скорочується ще на 7% додатково порівняно з групою 30–54. Полярна ситуація з підтримкою Митного союзу. У віковій групі 30–54 роки підтримка Митного союзу на 15% більша за його підтримку серед людей молодших 30 років. Порівняно з середньою віковою групою, серед людей 54+ роки підтримка Митного союзу додатково зростає на 14%.

Дані НЕ свідчать про те, що з настанням 55 років частина людей, які підтримували вступ до ЄС різко почнуть вимагати вступу до Митного союзу. Однак, за умови збереження цих тенденцій у найближчі роки, враховуючи загальнонаціональний процес старіння нації, загальна кількість прихильників вступу до Митного союзу в Одеській області зросте і переважить кількість прихильників ЄС.

Куди має прямувати Україна у зовнішньому напрямку?

	%
Вступ до ЄС	30, 2
Вступ до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану	31, 6
Неприєднання ані до ЄС, ані до Митного союзу	21, 6
Важко сказати	16, 6

У питанні військових союзів більшість громадян підтримує позаблоковий статус для України (32%). Ті ж, хто вважає, що Україна має приєднатися до одного з військових союзів, розділилися на два рівних табори: 25% виступають за те, щоб Україна вступала до НАТО, 25% – приєдналася до військового союзу з Росією та іншими країнами СНД. Для порівняння, опитування у Харківській області показало іншу картину: 33% підтримує вступ до НАТО і лише 20% виступає за військовий союз з Росією.

Респонденти, які визначають конфлікт на Донбасі як військову агресію Російської Федерації в абсолютній більшості (65%) виступають за вступ України до НАТО. Більшість із тих, хто сприймає конфлікт на Донбасі як «громадянську війну», підтримують військовий союз з Росією. Віддаленість від лінії зіткнення на Донбасі робить військову агресію менш помітною для одеситів та полегшує поширення поглядів на війну, які активно просуваються Росією. Це підтверджується й зв'язком між орієнтованістю на союз із Росією та оцінкою війни на Донбасі.

Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для країни?

	Одеська область	Харківська область
	%	%
Вступ до НАТО	24, 8	32, 6
Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	25, 1	19, 6
Позаблоковий статус України	32, 1	25, 4
Важко сказати	18, 0	22, 4

1.4 Політична ідентичність мешканців Одещини

Абсолютна більшість населення Одеської області (59%) ідентифікує себе як громадян України. Для порівняння у Харківській області громадянами України ідентифікують себе 52% населення, у Закарпатській області – лише 38%. Попри ідею одеської інакшості, до якої періодично апелюють російські пропагандистські мережі або навіть [згадують](#) місцеві політики, лише 6% позиціонує себе як жителів Одеської області, а 9% – як жителів своїх населених пунктів (у тому числі міста Одеса). Локальна ідентифікація у Закарпатській області вища, ніж в Одеській, а мешканці Харківської області приблизно так само часто розділяють локальну ідентичність, як і одесити. Значно поширенішим в Одеській області за локальну ідентичність є космополітизм. 15% населення області ідентифікує себе як громадян світу.

Двомірний розподіл демонструє, що навіть серед громадян, які називають російську мову своєю рідною, домінує громадянська ідентичність: 48% вважають перш за все себе громадянами України, 23% в сумі розділяє локальну ідентичність (житель населеного пункту та мешканець області), 21% відчує себе громадянином світу і лише 2% ідентифікує себе через свою національність чи етнос.

Ким Ви себе в першу чергу вважаєте? (одна відповідь)

	Одеська область	Харківська область	Закарпатська область
	%	%	%
Громадянином/громадянкою України	58, 5	51, 6	38, 4
Жителем/лькою свого міста/села/селища	9, 2	11, 6	22, 9
Мешканцем/-кою області	6, 4	8, 4	22, 5
Представником/-цею свого етносу, національності	2, 0	3, 8	6, 6
Громадянином світу	14, 8	13, 5	2, 2
Важко сказати	9, 0	11, 0	2, 4

З одного боку, більшість одеситів тяжіють до громадянської ідентичності. З іншого, як це буде продемонстровано в інших розділах, толерує поширення російської мови в публічному просторі.

У жителів Одеської області ці дві тези не суперечать одна одній, оскільки лише для 5% населення патріотизм виявляється у спілкуванні державною мовою. **Для більшості опитаних патріотизм – це любов до своєї країни (48%) та виховання дітей у любові та повазі до країни (37%)**. Трохи рідше респонденти називали патріотизмом дотримання усіх законів країни (27%), готовність захищати країну зі зброєю у руках (27%) та знання історії країни (24%). Цікаво, що значно рідше люди називали патріотизмом сплату належних податків (5%), хоча їх несплата є, відповідно, порушенням законів держави. Це може свідчити про втрату легітимності питання оподаткування у свідомості місцевого населення.

Прихильники вступу до НАТО частіше за інших визначають патріотизм як готовність захищати країну зі зброєю в руках: 40% із прихильників вступу до НАТО порівняно з 20%, які виступають за військовий союз з Росією та 23%, які вважають, що Україна має мати позаблоковий статус.

Що таке патріотизм? (можливі обрати кілька відповідей)

	%
Любов до своєї країни	47, 9
Готовність захищати свою країну, якщо треба – зі зброєю	26, 7
Виховання у дітей любові та поваги до своєї країни	36, 9
Дотримання усіх законів країни	27, 3
Знання історії своєї країни	23, 8
Участь у виборах	9, 8
Спілкування державною мовою	4, 6
Сплата належних податків	4, 6
Участь у громадському житті	3, 4
Повага до влади	2, 8
Участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі	12, 0
Інше	17, 8
Важко сказати	0, 2

1.5 Громадська думка щодо політичного статусу регіону

Поточні настрої у питанні відокремлення, як це мало не сталося 2014 року, свідчать про переважну суспільну підтримку єдності української держави (50%). За федералізацію держави і набуття Одещиною статусу автономного округу виступає 15%. Вихід зі складу України підтримує 12%, із них 5% вважає, що після виходу зі складу України Одеська область має приєднатися до іншої держави. При цьому серед населення зберігається значна частка людей (23%), які не визначилися зі своєю позицією у цьому питанні.

Серед вікових відмінностей спостерігається більша схильність старшого покоління підтримувати федералізацію України: 18% респондентів віком понад 54 роки вважають, що Одеська область має бути автономним округом у складі федеративної України, серед громадян молодших 30 років цієї думки дотримується 8%. Відмінність зберігається здебільшого через більшу невизначеність молодшого покоління, оскільки у підтримці унітарної України чи виходу з її складу статистично значущих вікових відмінностей немає.

47% російськомовного населення Одеської області виступає за те, щоб Одеська область залишалася в складі унітарної України. Серед україномовного населення регіону цей показник досягає 65%. Федералізацію України серед російськомовних схвалило би 20% (6% серед україномовних) і лише 13% підтримують вихід Одеської області зі складу України у тому чи іншому варіанті (україномовних – 6%). Результати громадського опитування роблять дуже малоїмовірною реалізацію в Одеській області кримського сценарію.

Яким, на Вашу думку, має бути статус Одеської області?

	%
Бути в складі унітарної України з наявними повноваженнями	19, 6
Бути в складі унітарної України з розширеними повноваженнями у сфері місцевих доходів та видатків	30, 6
Бути в складі федеративної України в статусі автономного округу	15, 4
Вийти зі складу України та стати незалежною	7, 1
Вийти зі складу України та приєднатися до іншої держави	4, 5
Важко сказати	22, 9

1.6 Інтерпретація мешканцями Одещини конфлікту на Донбасі та ставлення до сторін конфлікту

Серед населення Одеської області нема одноставного трактування подій на сході України. Більшість сприймає конфлікт на Донбасі як військову агресію Росії проти України (24%), однак при цьому 23% не мають чітко сформульованої думки. Найменший відсоток одеситів інтерпретує конфлікт на Донбасі як війну Росії із Заходом (13%) чи громадянську війну (13%).

Громадяни, які називають російську мову рідною, здебільшого говорять про конфлікт на Донбасі як внутрішній конфлікт, де Росія виступає однією зі сторін (22%), громадянську війну (19%) чи війну Росії із Заходом (17%). Як російську агресію конфлікт на Донбасі сприймає лише 10% російськомовних одеситів, ще 22% не визначилися. Серед опитаних, які вважають українську мову своєю рідною, більше одноставності: 63% сказали, що конфлікт на Донбасі – це російська агресія.

Схожа ситуація спостерігається і у розрізі політичних поглядів. Прихильники військового союзу з Росією говорять про конфлікт на Донбасі як про громадянську війну (24%) та внутрішній конфлікт, де Росія підтримує одну зі сторін (22%). 5% із них вважає, що конфлікт на Донбасі є російською агресією, ще 23% вагаються у своїй відповіді. Абсолютна ж більшість (63%) тих, хто підтримує вступ України до НАТО, погоджується, що конфлікт на Донбасі – це російська агресія. Це свідчить про те, що одесити, які прихильні до Росії, наразі є вразливою групою у питанні інтерпретації ролі Росії у війні на Донбасі.

Як би Ви визначили конфлікт на Донбасі?

	%
Це російська агресія проти України з використанням місцевих бойовиків	24, 2
Це внутрішній конфлікт в Україні, де одну зі сторін підтримує Росія	18, 8
Це війна Росії із Заходом на території України	13, 4
Це суто внутрішній громадянський конфлікт в Україні	12, 6
Інше	8, 0
Важко відповісти	22, 8

Ставлення населення Одеської області до учасників бойових дій на Донбасі амбівалентне. З одного боку 50% погодилися, що вони є патріотами, які заслуговують на повагу та підтримку. З іншого, 47% – назвали учасників бойових дій шукачами наживи. Частково ці категорії респондентів накладаються. 27% респондентів, які повністю погодилися, що учасники бойових дій є патріотами, погоджуються з тим, що вони ж і є шукачами наживи. 44% респондентів, які частково згодні, що учасники бойових дій є патріотами, погоджуються з тим, що вони ж і є шукачами наживи. Таким чином, ставлення до учасників бойових дій є дуже неоднозначним і ситуативним.

Певний рівень поваги учасники бойових дій мають навіть серед прихильників військового союзу з Росією. 45% громадян, які виступають за військовий союз України та Росії, називають учасників бойових дій на Донбасі патріотами. Серед прихильників вступу до НАТО цієї думки дотримується 78%. Навіть серед тих, хто вважає, що конфлікт на Донбасі – це громадянська війна, 21% схильні вбачати в учасниках бойових дій патріотів, які заслуговують на повагу та підтримку. Це свідчить про авторитет військових навіть серед критично налаштованих категорій громадян.

Більшість учасників бойових дій на Донбасі:

	Патріоти, які заслуговують на повагу людей та підтримку з боку держави	Серед учасників бойових дій на Донбасі багато шукачів наживи
	%	%
Повністю погоджуюся	30, 2	20, 9
Радше погоджуюся, ніж не погоджуюся	19, 7	26, 2
Радше не погоджуюся, ніж погоджуюся	14, 5	14, 7
Повністю не погоджуюся	12, 3	10, 1
Важко сказати	23, 3	28, 2

2. Актуальні проблеми Одещини

Найбільш актуальними, на думку місцевого населення, проблемами Одеської області є падіння рівня життя (49%) та стан медицини (44%). Традиційно на стан медицини нарікає частіше старше покоління: 57% серед людей віком за 54 роки і 34% серед респондентів віком до 30 років. Трохи менш гострою для одеситів виявилася корупція у місцевих органах влади (34%), закриття підприємств та безробіття (32%) і незадовільний стан доріг (30%).

Проблема з дорожньою інфраструктурою в Одесі та області прямо пов'язана з корупцією місцевих органів влади. У квітні СБУ [проводила](#) обшуки у Ренійській міській раді через підозру у заволодінні коштів, які були виділені на ремонт доріг у області. [Значну](#) частину тендерів на ремонт доріг у самій Одесі [виграє](#) фірма, яка пов'язана з міським головою Одеси Геннадієм Трухановим.

Найменш актуальними для респондентів виявилися питання міжрелігійної ворожнечі (4%), доступу до питної води (5%) та стану водопостачання (10%). З початку 2021 року в Одеській області був зафіксований лише один масштабний міжетнічний [конфлікт](#), пов'язаний з вбивством ромами безхатка, однак місцевій владі Ізмаїла вдалося владнати ситуацію. Проблема ж з водопостачанням актуальною тільки для окремих частин Одеської області. Найбільше про неї заявляли жителі Роздільнянського району (23%).

На Вашу думку, які з перерахованих нижче проблем є найбільш актуальними на даний момент для місцевості/громади, в якій Ви проживаєте? (виберіть не більше 5-ти відповідей)

	%
Бідність, падіння рівня життя	49, 2
Доступність питної води	5, 2
Забруднення навколишнього середовища (повітря, води, ґрунтів)	25, 0
Закриття підприємств, безробіття	32, 2
Злочинність	15, 4
Корупція в місцевих органах влади	34, 4
Міжетнічна, міжрелігійна ворожнеча	3, 6
Стан медицини	44, 4
Політика українізації та декомунізації	12, 6
Пандемія коронавірусу	12, 8
Стан водопостачання/каналізації	9, 6
Стан доріг	30, 0
Інше	2, 2
Важко сказати	13, 0

Відповідно, від місцевої влади люди насамперед очікують ремонту та будівництва доріг (37%), забезпечення людей робочими місцями (37%), благоустрою міст та сіл (35%) і захисту соціально вразливих груп населення (33%). Цікаво, що лише 16% вважає, що зусилля місцевої влади повинні бути спрямовані на підтримку поліклінік та лікарень, хоча значно більше людей відмітило стан медицини як одну з ключових проблем регіону. Таким чином, відповідальність за стан медицини покладається значною мірою на центральну владу та робить місцеву владу менш чутливою до тиску з боку уряду у питання медицини.

Так місцева влада опиняється у виграшному становищі, оскільки може звітувати про ремонт доріг та благоустрій населених пунктів, отримуючи симпатію з боку місцевого населення, а тим часом – мати персональний зиск через корупційні схеми, за якими провадиться будівництво.

На що насамперед повинні бути спрямовані зусилля влади на рівні області? (не більше 5-ти відповідей)

	%
Модернізація житлово-комунального господарства (тепло-, водо-газопостачання, ремонт житла)	27, 8
Благоустрій міст (сіл)	35, 4
Створення умов для проведення дозвілля	5, 8
Ремонт і будівництво місцевих доріг	37, 4
Підвищення рівня оплати праці бюджетникам (вчителям, лікарям тощо)	21, 6
Захист соціально вразливих групи (пенсіонери, інваліди, діти, ветерани)	33, 0
Спрощення адміністративних послуг	9, 8
Підтримка поліклінік/ФАПів, лікарень	15, 6
Налагодження роботи громадського транспорту	4, 6
Підтримка (ремонт та оснащення) шкіл та дитсадків	11, 2
Створення умов для розвитку бізнесу	10, 4
Залучення в область інвестицій	15, 2
Забезпечення людей робочими місцями	37, 4
Охорона навколишнього середовища	13, 2
Боротьба з корупцією в органах місцевої влади	28, 4
Охорона правопорядку	9, 0
Інше	0, 4
Важко сказати / відмова відповідати	6, 6

Проблеми, які респонденти визначають актуальними для своїх домогосподарств, значною мірою співвідносяться з тими проблемами, які респонденти згадували у попередніх питаннях і які визначаються поточними подіями у державі. Так одесити назвали падіння доходу (38%) та недоступність якісної медичної допомоги (37%) основними загрозами для їхніх родин найближчим часом. Проте навіть за умови пандемії коронавірусної інфекції лише 16% прогнозує, що їхні родини спіткає хвороба.

Старше покоління частіше за молодше згадувало про загрозу втрати основного доходу (44% проти 39% серед тих, хто молодший 30), неналежне лікування (52% проти 25%) та хворобу (22% проти 10%). Для молоді більш актуальними були проблеми з неможливістю знайти роботу (28%) чи її втратою (24%).

Це свідчить про те, що респонденти схильні вбачати різні загрози, спровоковані тими самими подіями, залежно від соціально-демографічних показників.

Потенційна економічна криза лякає молодше покоління втратою основного джерела доходу через втрату роботи, тоді як для старшого покоління зменшення доходу радше буде пов'язане, на їх думку, зі скороченням соціальних виплат. Водночас епідемія COVID-19 не так лякає одеситів можливістю захворіти, як неможливістю отримати якісну медичну допомогу

незалежно від того, чим людина хворіє. При цьому у старшого покоління, яке частіше хворіє та менш мобільне у змозі обрати заклад для лікування, ці острахи у два рази більші.

Які проблеми є і будуть актуальними для Вашої родини найближчим часом? (виберіть не більше 5-х найважливіших варіантів відповідей)

	%
Падіння чи втрата основних доходів	37, 7
Недоступність якісного/належного лікування чи медичної допомоги	37, 3
Хвороба	15, 8
Загроза втратити житло	5, 8
Втрата роботи/бізнесу	17, 0
Неможливість знайти роботу	20, 2
Зростання злочинності	7, 6
Погіршення умов праці на робочому місці	11, 6
Голод	5, 4
Необхідність виїхати з країни	8, 2
Погана екологія (забруднене повітря, вода) у місці проживання	20, 4
Інше	2, 0
Нічого з вище перерахованого	7, 0
Важко відповісти/Відмова	16, 2

3. Готовність Одеської області протидіяти поширенню COVID-19

Кампанії масової вакцинації на Одещині загрожує зрив. Адже, згідно з опитування, 62% респондентів повідомили, що наразі не планують вакцинуватися проти коронавірусної інфекції, в тому числі 36% впевнені у своєму небажанні вакцинуватися.

Якщо місцева влада спрямує свої сили на стимулювання вакцинуватися осіб, що ще вагаються, то з врахуванням тих, хто вирішив вакцинуватися чи вже провакцинувався, Одеська область має шанси досягти 64% провакцинованого населення, наблизивши область до формування колективного імунітету (від 60% до 80% за [різними](#) оцінками).

Чи збираєтеся Ви зробити собі щеплення від COVID-19?

	%
Так, обов'язково буду вакцинуватися	9, 4
Скоріше так, але поки вагаюся	13, 2
Скоріше ні, але можу змінити свою думку	25, 8
Точно не буду вакцинуватися	36, 2
Вже вакцинувалася/вся	5, 2
Важко сказати	10, 2

Основними причинами, що втримують людей від вакцинації, є сумніви в ефективності вакцини (36%) та недовіра до медичної системи (29%). 19% вважають проблему коронавірусу

перебільшеною, а 12% виступають проти будь-якої вакцинації. Різні причини відмови від вакцинації вимагають різних стратегій дій від місцевої влади, однак ці дії мають підсилюватися загальнонаціональною стратегією.

Дані двовимірного розподілу свідчать, що серед тих, хто планує вакцинуватися, але поки вагається, сумніви зумовлені здебільшого недовірою до медичної системи (53%). 40% із тих, хто вагається, але більш схильні відмовитися від вакцинації, не вірять у ефективність вакцини від коронавірусу, ще 9% із них зазначили, що виступають проти будь-якої вакцинації.

Кількість «антивакцинаторів» серед тих, хто точно не робитиме щеплення від COVID-19, досягає 19%, але частіше відмова від щеплення зумовлена недовірою до медичної системи (24%), вірою в те, що проблема коронавірусу перебільшена (25%), і сумнівами в ефективності вакцини (43%).

**Якщо Ви не впевнені, чи робити щеплення від коронавірусу, скажіть, будь ласка, чому?
(можна обрати декілька варіантів)**

	%
Я не вірю в ефективність вакцин від коронавірусу	36, 0
Я не довіряю нашій медичній системі	28, 9
Я не розумію процедуру запису в чергу на вакцинацію	4, 0
Я вважаю, що коронавірус не загрожує особисто мені	4, 3
Я принципово проти будь-якої вакцинації	12, 1
Я вважаю, що проблема коронавірусу загалом перебільшена	19, 0
Інше	7, 6
Важко сказати	6, 9

Більшість мешканців Одеської області (46%) не проінформовані про заходи з протидії епідемії коронавірусної інфекції, до яких вдавалися голови їхніх громад. Непроінформованість може грати на руку місцевій владі у питанні перенесення відповідальності за збільшення темпів інфікування на центральну владу, оскільки місцеве населення вже схильне пов'язувати протиепідемічні заходи, які були запроваджені в їхній області, з діями уряду. Оцінка цих дій переважно (46%) негативна.

Як Ви оцінюєте дії голови Вашої громади (міста/селища/села) з протидії епідемії COVID-19?

	%
Українською негативно	7, 6
Скоріше негативно	14, 9
Скоріше позитивно	13, 9
Повністю позитивно	3, 6
Мені нічого невідомо про такі дії	45, 8
Відмова	14, 3

Як Ви оцінюєте заходи уряду з протидії епідемії COVID-19?

	%
Украй негативно	17, 5
Скоріше негативно	28, 6
Скоріше позитивно	19, 4
Повністю позитивно	3, 0
Мені нічого невідомо про такі дії	17, 1
Відмова	14, 3

Більшість із тих, хто вкрай негативно оцінює дії уряду (51%) з протидії епідемії COVID-19, тією чи іншою мірою готові підтримати міського/сільського голову у його/її рішенні скасувати карантинні заходи. Ті ж, хто повністю позитивно оцінюють дії голови громади (65%) з протидії епідемії, теж готові підтримати його у скасуванні карантинних обмежень.

Дані відображають дві тенденції: по-перше, люди схильні пов'язувати карантинні обмеження і, відповідно, потенційні економічні труднощі з повноваженнями центральної влади (попри те, що частина повноважень у питанні протиепідемічних заходів була передана на місця); по-друге, місцева влада сприймається як захисник інтересів місцевого населення, яка, вірогідно, в окремих населених пунктах вже вживала заходів, щоб послабити карантинні заходи.

Враховуючи загальний високий показник серед населення тих, хто готовий підтримати місцеву владу у рішенні скасувати карантинні обмеження (46%), незалежно від типу населеного пункту та району проживання, варто очікувати нехтування карантинними обмеженнями на місцях (як це було в [Івано-Франківську](#)) та падіння рейтингу центральної влади в Одеській області.

Чи підтримаєте Ви Вашого міського/сільського голову, якщо він чи вона запропонує скасувати карантинні заходи у Вашому населеному пункті?

	%
Обов'язково підтримаю	24, 1
Скоріше підтримаю	22, 3
Скоріше не підтримаю	16, 5
Зовсім не підтримаю	9, 3
Важко сказати	27, 8

	Як Ви оцінюєте дії голови Вашої громади (міста/селища/села) з протидії епідемії COVID-19? (%)					
	Украй негативно	Скоріше негативно	Скоріше позитивно	Повністю позитивно	Мені нічого невідомо про такі дії	Відмова
Обов'язково/скоріше підтримаю	39,5	43,3	52,2	64,7	46,0	43,7
Зовсім/скоріше не підтримаю	39,5	39,2	34,8	23,5	20,8	12,6
Важко сказати	21,1	17,6	13,0	11,8	33,2	43,7

	Як Ви оцінюєте заходи уряду з протидії епідемії COVID-19? (%)					
	Українською негативно	Скоріше негативно	Скоріше позитивно	Повністю позитивно	Мені нічого невідомо про такі дії	Відмова
Обов'язково/скоріше підтримаю	51,2	46,8	43,8	26,7	49,4	44,3
Зовсім/скоріше не підтримаю	32,5	26,9	36,5	46,6	18,8	4,3
Важко сказати	16,3	26,2	19,8	26,7	31,8	51,4

4. Ставлення жителів Одещини до державної мовної політики

Більшість опитаних (49%) вважають, що питання використання різних мов у Одеській області НЕ є найголовнішою проблемою їхнього регіону. Протилежної думки 39% місцевого населення. Попри різницю у 10%, відсоток прихильників позиції «мовне питання має бути на часі» доволі значний і пояснює, чому місцева влада обрала у своїх промовах [стратегію](#) заперечувати важливість мовного питання з одночасним акцентом на ньому як найбільш вигідну.

Соціально-демографічна відмінність в цьому питанні зберігається серед вікових груп. Молодь, частіше за людей, яким за 30 років, вважає мовне питання актуальним: 48% проти 35% у віковій групі 30–54 і 40% серед вікової групи 54+, відповідно.

На Вашу думку, наскільки гострим є питання використання різних мов у Одесі та Одеській області, якщо порівнювати його з іншими місцевими проблемами?

	%
Це одна й з найгостріших проблем	12, 9
Мовне питання досить серйозне, але є й більш актуальні проблеми	26, 3
Назагал мовне питання не є гострим, окрім деяких окремих випадків	19, 3
Проблема використання різних мов взагалі надумана	30, 1
Важко сказати	11, 4

Мовне питання так чи інакше актуальне як для російськомовних, так і для україномовних людей. Серед респондентів, які зазначили, що рідною мовою для них є українська, 39% вважає, що питання використання різних мов вагоме, 51% – що проблема так чи інакше перебільшена. Серед респондентів, які зазначили, що для них рідною мовою є російська, 44% вважає, що питання мови є вагомим (із них 19% заявили, що мовне питання – це ключова проблема області), 51% – що є й важливіші проблеми.

Отже, загрозу власному мовному середовищу відчують як носії російської мовної ідентичності, так і української.

	Яку мову Ви вважаєте рідною? (%)	
	Українську	Російську
Це одна й з найгостріших проблем	7,2	19,0
Мовне питання досить серйозне, але є й більш актуальні проблеми	31,6	24,5
Назагал мовне питання не є гострим, окрім деяких окремих випадків	22,0	17,7
Проблема використання різних мов взагалі надумана	28,7	33,3
Важко сказати	10,5	5,5

Попри це, більшість респондентів (76%) не зазнавали дискримінації з боку інших людей через мову свого спілкування. Серед російськомовних громадян частка людей, що зазнавала негативного ставлення через рідну мову більша, ніж серед україномовного населення: 18% і 8%, відповідно. Важливо однак зазначити, що питання стосувалося не інституційної дискримінації, а відносин між людьми.

Чи стикаєтеся Ви чи члени вашої родини із негативним ставленням з боку інших людей через Вашу рідну мову?

	%
Так	14,9
Ні	75,5
Важко сказати	9,6

	Якою мовою Ви переважно розмовляєте вдома? (%)	
	Українською	Російською
Так	7,9	18,2
Ні	84,3	76,6
Важко сказати	7,9	5,2

З одного боку, україномовне населення Одеської області здебільшого толерантно налаштоване до поширення російської мови в регіоні. З іншого – результати опитування демонструють значну відмінність у політичних поглядах між російськомовними та україномовними мешканцями області.

49% україномовних респондентів повідомили, що підтримують вступ України до ЄС, серед російськомовних таких на 28% менше. 38% російськомовних опитаних вважає, що Україна має приєднатися до Митного союзу, серед україномовних такої думки на 20% менше. Вступ до НАТО підтримує 40% україномовного населення регіону, порівняно з 18% серед російськомовних.

Серед респондентів, які розмовляють вдома російською мовою, 20% виступає за те, щоб Одеська область була в складі федеративної України в статусі автономного округу. Серед україномовних таких на 15% менше.

На 26% частіше україномовні респонденти, порівняно з російськомовними, визначають конфлікт на Донбасі як російську агресію проти України з використанням місцевих бойовиків (43% і 17%, відповідно). Водночас російськомовні люди на 11% частіше повідомляли інтерв'юерам, що конфлікт на Донбасі є внутрішнім громадянським конфліктом в Україні (17% серед російськомовних і 6% серед україномовних).

Куди має прямувати Україна у зовнішньому напрямку?

	Якою мовою Ви переважно розмовляєте вдома? (%)	
	Українською	Російською
Вступ до ЄС	48,8	21,8
Вступ до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану	18,1	38,0
Неприєднання ані до ЄС, ані до Митного Союзу	13,4	26,1
Важко сказати	19,7	14,1

Який варіант забезпечення безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для країни?

	Якою мовою Ви переважно розмовляєте вдома? (%)	
	Українською	Російською
Вступ до НАТО	40,2	18,4
Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	18,9	28,5
Позаблоковий статус України	23,6	37,4
Важко сказати	17,3	15,6

Яким, на Вашу думку, має бути статус Одеської області?

	Якою мовою Ви переважно розмовляєте вдома? (%)	
	Українською	Російською
Бути в складі унітарної України з наявними повноваженнями	27,0	17,1
Бути в складі унітарної України з розширеними повноваженнями у сфері місцевих доходів та видатків	38,1	30,1
Бути в складі федеративної України в статусі автономного округу	5,6	20,2
Вийти зі складу України та стати незалежною	3,2	8,4
Вийти зі складу України та приєднатися до іншої держави	2,4	4,7
Важко сказати	23,8	19,6

Як би Ви визначили конфлікт на Донбасі?

	Якою мовою Ви переважно розмовляєте вдома? (%)	
	Українською	Російською
Це російська агресія проти України з використанням місцевих бойовиків	43,3	17,2
Це внутрішній конфлікт в Україні, де одну зі сторін підтримує Росія	17,3	20,6
Це війна Росії із Заходом на території України	11,0	14,8
Це суто внутрішній громадянський конфлікт в Україні	5,5	16,9
Інше	4,7	9,5
Важко відповісти	18,1	20,9

5. Громадська активність та протестні настрої місцевого населення

74% місцевого населення вважає, що немає змоги впливати на ухвалення рішень у своєму місті чи селі. Протилежної думки лише 13%, ще 13% не змогли дати відповіді на це запитання. Зневіра у власних силах може демобілізувати людей від участі в демократичних способах впливу на політичну владу, таких як участь в громадських об'єднаннях та виборах, та, заравном, підштовхувати їх до участі в протестних рухах.

Як Ви вважаєте, чи маєте Ви вплив на ухвалення рішень у вашому місті/селі?

	%
Так, маю	6, 0
Так, скоріше маю	7, 4
Ні, скоріше не маю	29, 0
Ні, не маю	44, 8
Важко сказати	12, 8

Дані опитування свідчать про пасивність мешканців Одеської області у майже всіх видах громадянської активності, за винятком волонтерства у громадській допомозі (17%) та роботах з благоустрою (20%), які можна охарактеризувати як умовно позаполітичні. Така діяльність майже не використовується як канал комунікації з місцевою чи центральною владою і зрідка передбачає співпрацю з нею, порівняно з іншими видами громадянської активності. Окрім цього, саме до цих видів активностей людей часто залучають приватні та державні установи: прибирання парку, організоване школами, чи поїздка до дитячого будинку, організована приватним підприємством.

Участь у роботі органів місцевого самоврядування значно менше приваблює респондентів. Наприклад, участь у формуванні громадського бюджету готові брати лише 3% опитаних, попри те, що для цього створений спеціальний веб-сайт, покликаний полегшити як подачу, так і голосування за проєкти.

В яких формах управління своїм містом/селищем/селом Ви готові брати участь? (можна обрати декілька відповідей)

	%
Висування своєї кандидатури на виборах	3, 0
Волонтерська участь у різних видах громадської допомоги (дитячим будинкам, багатодітнім сім'ям, притулком тощо)	16, 9
Участь у вуличних акціях, пікетах, мітингах	8, 0
Участь у громадських організаціях, що займаються проблемами місцевого самоврядування	9, 1
Участь у громадських слуханнях	7, 8
Участь у громадських роботах з благоустрою	19, 9
Участь у діяльності громадських рад при органах влади	6, 0
Участь у засіданнях органів місцевого самоврядування	5, 4
Участь в органах самоорганізації населення (будинкові, вуличні, квартальні комітети)	7, 4
Участь у формування громадського бюджету	3, 0
Надання фінансових пожертв на потреби громади	2, 6
Інше	2, 6
Не готовий брати участі у жодній з цих форм діяльності	26, 4
Важко сказати	17, 3

8% опитаних заявили, що готові брати участь у акціях протесту, однак більшість (61%) не очікують на масові протести в їхніх населених пунктах у найближчому майбутньому. Враховуючи, що значна частина населення вважає, що влада не виконуватиме вимог протестувальників чи навіть вдасться до репресій (21%), масові протести з будь-яких причин найближчим часом видаються малоймовірними. Острах покарання чи недосягнення результату стримуватиме людей від інтенсивної мобілізації.

Як Ви вважаєте, чи можливі найближчим часом у вашому населеному пункті масові протести?

	%
Так, впевнений, що вони будуть	6, 8
Імовірно, що так	12, 4
Малоймовірно	38, 0
Ні, не буде	22, 7
Важко сказати	20, 1

Якщо такі масові протести все ж відбудуться, як на них, на вашу думку, відреагує місцева влада?

	%
Вчинить дії на виконання вимог протестувальників	8, 7
Публічно висловиться на підтримку вимог протестувальників, але не вчинятиме необхідних дій для їх виконання	32, 3
Проігнорує протести	29, 1
Публічно засудить протести	8, 7
Вчинить дії для того, аби покарати окремих протестувальників	20, 9
Важко сказати	0, 2

Однак це не виключає появи протестних рухів у майбутньому, які у разі виникнення будуть великими за масштабом та важко прогнозованими. Низький рівень громадянської активності робить вибори єдиним, не враховуючи протести, джерелом інформування місцевої влади про проблеми. Накопичення невдоволення серед громадян, яке не буде ефективно вирішене місцевими органами влади, призведе до акцій протесту, які з великою вірогідністю матимуть насильницький характер.

На час опитування, найактивніше громадяни готові були долучитися до протестів, пов'язаних з підвищенням тарифів на комунальні послуги (36%), при цьому саме до цих протестів готові були долучитися 60% серед тих, хто готовий загалом брати участь у вуличних акціях та мітингах. Активніше долучатися до тарифних протестів готові жінки (42% порівняно з 29% чоловіків) та люди, яким за 54 роки (47% порівняно з 30% серед громадян молодше 30 років), які статистично менше схильні до насильницьких дій.

Трохи більший потенціал перерости у масові заворушення мають протести, пов'язані зі свавіллям органів місцевої влади та погіршенням умов життя. Свавілья органів місцевої влади може спонукати вийти на протести 21% населення і 30% тих, хто готовий виходити на протести. Погіршення умов життя може вивести на вулиці 25% та 38% тих, хто готовий виходити на протести. В обох випадках приєднатися до таких протестів готові трохи більше чоловіків, ніж жінок віком від 18 до 54.

Які чинники можуть спонукати Вас вийти на протести у вашому населеному пункті? (можна обрати кілька відповідей)

	%
Закриття підприємств	9, 2
Падіння гривні	5, 0
Підвищення тарифів на комунальні послуги	36, 2
Свавілья органів центральної влади	11, 8
Свавілья органів місцевої влади	21, 2
Погіршення медичного обслуговування (закриття лікарень, дефіцит необхідних ліків, введення платних медичних послуг тощо)	19, 8
Погіршення умов життя	24, 8
Злочини правоохоронців	11, 8
Винесення несправедливих вироків судами	7, 8
Запровадження карантинних заходів	3, 6
Корупційні скандали	4, 6
Знищення зелених зон	15, 8
Продаж історичних будівель бізнесу	5, 6
Політика декомунізації (перейменування вулиць, населених пунктів, областей)	3, 6
Політика українізації (перехід на українську мову в школах та сфері обслуговування)	7, 8
Нічого з переліченого	14, 4
Інше	1, 2
Важко сказати	12, 4

Які чинники можуть спонукати Вас вийти на протести у вашому населеному пункті? (можна обрати кілька відповідей)

	В яких формах управління своїм містом/селищем/селом Ви готові брати участь? (%)
	Участь у вуличних акціях, пікетах, мітингах
Закриття підприємств	15,0
Падіння гривні	7,5
Підвищення тарифів на комунальні послуги	60,0
Свавілля органів центральної влади	17,5
Свавілля органів місцевої влади	30,0
Погіршення медичного обслуговування (закриття лікарень, дефіцит необхідних ліків, введення платних медичних послуг тощо)	37,5
Погіршення умов життя	37,5
Злочини правоохоронців	27,5
Винесення несправедливих вироків судами	25,0
Запровадження карантинних заходів	5,0
Корупційні скандали	7,5
Знищення зелених зон	32,5
Продаж історичних будівель бізнесу	12,5
Політика декомунізації (перейменування вулиць, населених пунктів, областей)	5,0
Політика українізації (перехід на українську мову в школах та сфері обслуговування)	7,5
Нічого з переліченого	0,0
Інше	0,0
Важко сказати	5,0

6. Медіа вподобання мешканців регіону

Основним джерелом інформації для населення Одеської області є українські телеканали (38%), що відповідає загальнонаціональній тенденції. Значна частина користувачів припадає також на українські інтернет-сайти (26%), Ютуб (21%) та Фейсбук (21%). Російські соціальні мережі ВКонтакте і Однокласники, які заборонені в Україні, не мають популярності серед одеситів.

Потенційно усі з запропонованих респондентам платформ можуть бути джерелом поширення проросійських меседжів. Однак результати двовимірного розподілу свідчать, що ті, хто підтримує вступ України до ЄС та НАТО, частіше послуговуються українськими інтернет-сайтами, українськими телеканалами та Фейсбуком, ніж ті, хто за входження до Митного союзу та військовий союз з Росією.

З яких джерел інформації Ви зазвичай отримуєте новини про події в Україні та світі? (не більше 3-х відповідей)

	%
Від друзів та родичів	18,1
ВКонтакте	2,4
Українські інтернет-сайти	25,7
Російські інтернет-сайти	9,8
Інстаграм	11,6
Українські телеканали	38,4
Російські телеканали	7,2
Однокласники	0,8
Телеграм-канали	15,7
Фейсбук	20,5
Ютюб	20,7
Не цікавлюся новинами взагалі	14,7

Значний відсоток споживачів, який припадає на українські телеканали в Одеській області, більшою мірою концентрується на національних телеканалах: 60% опитаних дивляться хоча б один з національних телеканалів. Найбільше глядачів у Одеській області мають такі національні телеканали, як: «1+1» (28%), «Україна»/«Україна 24» (25%), «Інтер» (23%), ICTV (23%) та СТБ (22%).

Одеські прихильники Митного союзу та військового союзу з Росією частіше за прихильників ЄС та вступу до НАТО переглядають «Інтер» та телеканал «Наш». Але значна частка глядачів із проросійськими поглядами дивиться і такі телеканали, як «1+1», ICTV, СТБ, що їх переглядають переважно глядачі проєвропейського та пронатівського спрямування. Це означає, що медіаполітика українських телеканалів не є виключним фактором формування проросійських поглядів серед місцевого населення.

Які національні телеканали Ви зазвичай дивитесь? (можна вибрати кілька варіантів)

	%
ТК 1+1	28,2
24 канал	6,4
5 канал	4,0
Еспресо	2,4
ICTV	22,8
Інтер	23,4
НАШ	11,6
Прямий	3,4
СТБ	21,8
Україна/Україна 24	25,0
UA: Перший	3,8
Інший	3,8
Не дивлюся телевізійні новини на національних каналах	40,0

Майже вдвічі менше (33%) респонденти переглядають місцеві телеканали. Низький відсоток переглядів не дає змоги зробити висновків щодо розподілу прихильників міжнародного вектору України серед глядачів різних місцевих телеканалів.

ЗМІ з найбільшою популярністю серед місцевого населення – «Думська»/«Думська ТВ» – належать місцевим політикам з «Європейської Солідарності» Михайлу Шмушковичу та, опосередковано, Олексію Гончаренку. Інші місцеві ЗМІ, які дивляться більше 5% опитаних, належать колишнім політикам (телеканал «Перший міський» – экс-очільник області Володимир Немирівський) та бізнесменам («7 канал» – власник будівельної компанії Kadorg Group – Аднан Ківан). Місцеві медіа, зважаючи на низький рівень охоплення глядачів, не мають провідної ролі у формуванні громадської думки, але їх залежність від політиків та бізнесменів може відіграти ключову роль під час місцевих виборів.

З яких із цих місцевих ЗМІ Ви звикли отримувати потрібну для Вас інформацію? (можна вибрати кілька варіантів)

	%
Думська/Думська ТВ	10,9
048	2,8
Одеса.Онлайн	4,8
«УСІ»	0,8
Одеса-медіа	2,4
Ізбірком	0,4
Бесарабія інформ	1,4
Пушкінська	0,4
Таймер	1,2
Одесит	0,6
ТРК КРУГ	1,6
Перший міський канал	8,2
7 канал	5,0
Odesa Live	4,0
Інший	6,0
Не споживаю інформацію з місцевих ЗМІ	67,2